

Μακεδονικά

Τόμ. 4, Αρ. 1 (1960)

Η Κεντρική Σχολή Αλιστράτης

Αθανάσιος Γιομπλιάκης

doi: [10.12681/makedonika.671](https://doi.org/10.12681/makedonika.671)

Copyright © 2014, Αθανάσιος Γιομπλιάκης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γιομπλιάκης Α. (1960). Η Κεντρική Σχολή Αλιστράτης. *Μακεδονικά*, 4(1), 383–390.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.671>

Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΛΙΣΤΡΑΤΗΣ

“Οτε ὑπηρετοῦν εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς κωμοπόλεως Ἀλιστράτης, ἀνεκάλυψα εἰς τὸ ἰδιωτικὸν ἀρχειὸν τῆς ἀρχοντικῆς οἰκογενείας Μ. Μάλαμα συλλογὴν ἐπιστολῶν, ὧν τὸ περιεχόμενον εἶναι πλούσιον εἰς ἱστορικὰς πληροφορίας τοπικοῦ βεβαίως χαρακτήρος. Ἐνιαί τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἀναφέρονται εἰς τὴν «Κεντρικὴν Σχολὴν» τῆς Ἀλιστράτης, ἣτις ἤκμασε τὸν παρελθόντα αἰῶνα καὶ συνέβαλε πάρα πολὺ εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν γραμμάτων ἐν τῷ ὑποδούλῳ τούτῳ τμήματι τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Διεσώθη ἐπίσης καὶ ἀπολυτήριος τίτλος τῆς Σχολῆς εἰς πολὺ καλὴν κατάστασιν. Ἐπειδὴ τὸ ἕξ αὐτῶν ἐνδιαφέρον εἶναι μέγα καὶ πολλαπλοῦν, ἐθεωρήσαμεν καλὸν ὅπως δημοσιεύσωμεν τινὰς ἕξ αὐτῶν, ἀφορώσας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Σχολῆς. Ἄπασαι αἱ ἐπιστολαὶ ἀπευθύνονται πρὸς τὸν μαθητὴν τῆς Σχολῆς Κωστάκην Μάλαμαν ἢ Καλλικλὴν.

1

Ἐγράφη ὑπὸ τοῦ πατρὸς Γεράκη Μάλαμα πρὸς τὸν μαθητὴν υἱόν.

Σέρραι τῇ 11ῃ Ἀπριλίου 1844

Υἱέ μου Κωστάκη. Εἰς Ἀλιστράτιον.

Χθὲς ἀπὸ τὸν Παναγιώτην ἔλαβα τὸ γράμμα σου καὶ ἐχάρικα διὰ τὸ τῆς ὑγείας σας αἴσιον καὶ μᾶλλον διὰ τὴν ἐπιμέλειαν ἄχρι διὰ τὰ μαθήματά σου. Ἐλυπήθην ὁμως ἐξ ἄλλου ὁπόσον νὰ ἀμελήσης τὰ Γερμανικὰ καὶ βλέπων τὴν εἰκόνα τοῦ γραφίματός σου νὰ τὴν χαλάσης ὅλως διόλου καὶ τέλος δὲν ἐστάθης ὅλως διόλου εἰς τὸν λόγον πὸν μᾶς ἔδωκες ἐδῶ. Κῦταξε λοιπὸν Κωστάκη μου νὰ μελετᾷς τὰ μαθήματά σου καθ' ἑκάστην διὰ νὰ προχωρήσης ὅσον τὸ δυνατόν τὸ ὀλιγορότερον πρὸς ὠφέλειάν σου.

Ἐν τούτοις ἀσπασζόμενός σε μένω ὁ πατήρ σου Γ. Μάλαμας.

2

Ἐστάλη ὑπὸ μαθητοῦ τῆς Σχολῆς τῶν Σερωῶν πρὸς τὸν Κωστάκην Μάλαμαν.

Σέρραι τῇ 4ῃ Σεπτεμβρίου 1847

Ἀνοίγων τὴν πύλην ἵνα ὑπάγω πρὸς τὸν Διδάσκαλον βλέπω ἕξα-

φρα καὶ παρ' ἐλπίδος τὸν Νικόλαον ἀυτάδελφόν σας φέροντά μοι ἐπιστολήν σας πρὸς ἐμέ, καὶ μίαν ἐσώκλειστον πρὸς τὴν Κυρίαν μητέρα σας, ἐχάρην διὰ τὸ αἴσιον τῆς υγείας σας, καὶ κατὰ τὰ γραφόμενά σας τὴν ἐγχείρησα πρὸς τὴν μάμην σου, ἣ δὲ μοι εἶπεν καὶ τὴν ἀνέγνωσα καὶ μεγάλως ἐλυπήθην, πλὴν τί ποιητόν, χρειάζεται ὑπομονήν, ἴδον νὰ μᾶς λέγητε γιὰ τὸ νὰ σᾶς οἰδοποιήσωμεν τὶ μαθήματα καὶ ἀπὸ ποῖον παραδιδόμεθα, αὐριον θέλομεν κάμη ἀρχὴν τοῦ Β'. Ὀλυνθιακοῦ λόγου τοῦ Δημοσθένους. Ἐπειδὴ τὸν Α'. Φιλιπικὸν καὶ τὸν Α'. Ὀλυνθιακὸν τοὺς ἐτελείσαμεν, ταῦτα δὲ παραδιδόμεθα ὑπὸ τοῦ Κυρ Χρηστίδου μετὰ τὸ (γεῦμα;) δέ, δις τῆς ἐβδομάδος τεχνολογικὸν δις σύνταξιν, καὶ δις Ἱταλικά ἕως οὗτο νὰ ἔλθῃ ὁ προσδοκώμενος Σχολάρχης καὶ ὅτε τὰ πράγματα θὰ μεταβληθῶσιν. Ἐν βίᾳ καὶ ἄλλοτε σᾶς γράφομεν διεξοδικότερα.

Χρῆστος Πασχαλίδης.

3

Ἐτέρα ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολογράφου πρὸς τὸν Κ. Μάλαμαν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 23 Μαρτίου 1848.

Μεγάλην λύπην φίλε μοι ἐπροξένησεν ἡ ἀπουσία σας, διότι ἂν καὶ πρότερον μόνος ἤμην συννηθισμένος μ' ὄλα ταῦτα ἐονίθισα μερικὲς ἡμέρες μετὰ σοῦ, πρὸς δὲ τούτοις ἔρχομαι νὰ ἐρωτήσω διὰ τὸ αἴσιον τῆς υγείας σας καὶ νὰ σᾶς εἰδοποιήσω ὅτι καὶ ἐγὼ μέχρι τοῦδε διατελῶ ἐν ὑγειᾷ. Χαίρω φίλε ἀκούων νὰ παραδίδεται τοιαῦτα ὑψηλά μαθήματα τὰ ὁποῖα καὶ ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ ἀκούσω. ἔρχομαι νὰ σας ὑπενθυμίσω ἵνα ἐκτελέσητε τὴν ὁποῖαν μοι ὑπεσχέθητε ἐνταῦθα ὑπόσχεσιν, δηλαδὴ τοῦ νὰ μὲ πωλήσητε τὰ βιβλία, διὰ τὸ ὁποῖον θέλω σᾶς μένει διὰ παντός εὐχαριστος. Ἄνευ ἐτέρου μένω ὁ Χρῆστος Πασχαλίδης.

4

Ἡ παρούσα ἐπιστολὴ εἶναι σπουδαιότητι εἰς περιεχόμενον. Ἐγράφη ὑπὸ τοῦ σχολάρχου Ἰωάννου Χαριδήμου καὶ ἐστάλη εἰς τὸν ἀποφοιτήσαντα τῆς σχολῆς Κ. Μάλαμαν ἢ Καλλικλήν. Διατηρεῖται εἰς καλὴν σχετικῶς κατάστασιν ἐκτὸς τοῦ μέσου τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς, ἥτις εἶναι ἐσχισμένη ἐκ τοῦ ἕξ ἰσπανικοῦ κηροῦ σφραγίσματος. Εἶναι γεγραμμένη ἐπὶ τῆς μιᾶς σελίδος ἀπλοῦ χάρτου, σχήματος φύλλου ἀναφορᾶς.

Ἀξιέραστέ μοι μαθητὰ κύριε Καλλικλές!

Τῆν 15ην Ὀκτωβρίου 1848 ἐν Ἀλιστρᾷτη.

Μετὰ πόθου καὶ χαρᾶς ἔλαβον τὴν φιλιότην μοι ἐπιστολήν σας, ἣτις ἀμύθητον τὴν χαρὰν ἐνέσταξεν εἰς τὴν ψυχὴν μου διὰ τὴν ἐν αὐτῇ

εὐαγγελιζομένην πολυεύκτον μοι ὑγείαν Σας. δι' ὅσα δὲ φίλα καὶ εἰλικρινῆ ὑπὸ τῶν σπανίων αἰσθημάτων Σας γράφετε καὶ φρονῆτε, ἡ γραφίς μου ἀδυνατεῖ νὰ παραστήσῃ τὴν χαρὰν τῆς ψυχῆς μου, περιορίζεται δὲ μόνον νὰ σᾶς διαδηλώσῃ ὅτι τῇ βαλσαμωτικῇ αὐτῶν δυνάμει διελθούσῃ τὴν προϋπάρχουσαν ἀθυμίαν ταύτης ἔνεκα τῆς ἀπουσίας Σας, ἣτις ἄλλως ἦν περιστατικὴ, καὶ τῆς ἐνδιαφερομένης μοι πρὸς τὸ ἀξιαγάπητον ὑποκείμενόν Σας ἀγάπης, δι' ἣν (ἀείποτε) ἐν φροντίδι ἐστὶ τὰ καθ' (.....) ἔχω, ἐπιθυμῶ διηνεκῶς νὰ σᾶς ἀκούω, ὅτι ὑγιαίνετε, καὶ διάγετε, ὡς εὖχεσθε, παρεχόμενος λαμπρὰ τεκμήρια τῆς εἰς ἐμὲ ἐγγνώμονος διαθέσεώς Σας τὰς περιποθήτους μοι ἐπιστολάς Σας.

Σᾶς εὐχαριστῶ μεγάλως διὰ τὴν προθυμίαν, ἣν ἐδείξατε καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παραγγελίας μου περὶ τιμῆς νομισμάτων ἅτινα εἶθε νὰ (ὑψωθῶσι;) διότι πολὺ κάτω τὰ λαμβάνετε.

Κατὰ τὴν ἀξίωσίν σας ἔρχομαι νὰ Σᾶς πληροφορήσω περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν συμμαθητῶν Σας. Ὁ μὲν Κλεάνωρ καὶ Κλεομένης περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος διωρίσθησαν διδάσκαλοι, ὁ μὲν αὖς τῆς Τζατάτζιας, ὁ δὲ βος τῆς Προσώτσιανης, μὲ μισθόν, ὅστις (ὑπ' αὐτῶν ἀρκεῖται εἰσέτι;), θέλει δὲ εἶσθαι περὶ τὰς 2000 χιλ. ὁ δὲ Κλεόβουλος ἀπὸ αὐτῆς Αὐγούστου διεδέχθη τὸν κῆρ Χριστόδουλον. ὁ μισθὸς καὶ αὐτοῦ εἰσέτι δὲν προσδιωρίσθη· διότι ὁ Γέροντας καταγίνεται νὰ κτίσῃ Σχολὴν ἀλληλοδιδασκικὴν. ὁ Ἀριστόνικος κατ' αὐτὰς ἐψηφίσθη διὰ τὴν Προβίστιαν μὲ μισθόν 2.000. Ἄλλ' ἄθλος ἀκόμη ἡ ἀποκατάστασις του διὰ τὴν ἀπειροκαλίαν τῶν Προβιστινῶν. ὁ δὲ Θερασύβουλος πόρῳ ἀφ' ἡμῶν κατέχει τὴν διδ. ἔδραν ἐν Νευροκόπῳ, ὡς σᾶς εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς εἰς τὴν πανήγυριν ἀπελεύσεώς Σας. Ἴδου ἡ ἐπιθυμία σας περὶ τούτου πεπληρωμένη παρὰ τοῦ ἐξ ὅλης ψυχῆς ἀγαπῶντός Σας.

Ἐπ. Ι. Χαριδῆμον.

Προσφέρατε τὰς προσκυνήσεις μου πρὸς τὸν κῆρ Πατέρα Σας, καὶ Μητρομήτορά Σας, ἣτις ὡς ἔχουσα τὸν ἀνεπιόν της πλησίον ἦδη, (δ-δε;) ἐνθυμῆται τὸν διδάσκαλον τ' αὐτοῦ.

Ἐὸ ἴδιος.

Σπουδαιότατον ἐνδιαφέροντος εἶναι καὶ ὁ ἀπολυτήριος τίτλος τῆς Σχολῆς, ὅστις διατηρεῖται εἰς ἀρίστην κατάστασιν. Εἶναι γεγραμμένος ἐπὶ τῆς μᾶς σελίδος τοῦ πρώτου φύλλου. Ἐντὶ ἐπικεφαλίδος ἐπὶ τοῦ τίτλου φέρεται τὸ ὄνομα τοῦ Μητροπολίτου, ἀντικαθιστῶν προφανῶς τὴν σφραγίδα. Παραπλεύρως δὲ τοῦ ὀνόματος ὑπάρχει ἡ φράσις « ὡς β ε β α ι ο ἰ », εἰς τὸ τέλος δὲ φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ σχολάρχου καὶ τῶν μαρτύρων.

Ἄλλοτε τοῦ ἐγγράφου εἶναι ὁ κοινός, αἱ δὲ διαστάσεις αὐτοῦ συνήθους φύλλου ἀναφορᾶς.

Τὸ ὄνομα τοῦ Μητροπολίτου δυσανάγνωστον.

Ἄλλοτε Κωνσταντῖνος Καλλικλῆς Σερραῖος, τέκνον γνήσιον τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔρωτι παιδείας ἐκκαίμενος, φέρων ἔδωκεν ἑαυτὸν ἐν τοῖς μαθήμασιν.

Ἐδιδάχθη οὖν ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀλιστρούτην Ἑλληνικῇ Κεντρικῇ Σχολῇ τῆς ἐπαρχίας Δράμας, μεγίστη ἐπιμελεῖα χρώμενος, ἅπασαν τὴν Ἐγκύκλιον Παιδείαν: Γραμματικὴν, φημί, ποιητικὴν, καὶ Ῥητορικὴν. Ἦκουσε δὲ καὶ φιλοσοφίαν, ἤγουν Λογικὴν, Μεταφυσικὴν καὶ Ἡθικὴν. Ἐδιδάχθη καὶ ἐκ τῶν Μαθηματικῶν, Ἀριθμητικὴν, καὶ Γεωγραφίαν Στοιχειώδη, καὶ τέλος Ἱερὰν Κατήχησιν καὶ Ἱερὰν Ἱστορίαν Ἐπίτομον. Ἐν οἷς ἅπασιν ἐξετασθεὶς εὐδοκίμησεν ἄριστα.

Ἐξῆσε δὲ ἐν χρηστότητι ἡθῶν, διατελέσας κατὰ πάντα ἀμόμητος, καὶ ἀγαπώμενος τὰ μάλιστα διὰ τ(α)ῦτα.

Ἀμφοτέρων οὖν ἕνεκα: λέγω δὴ, τῆς τε ἐν τοῖς μαθήμασιν εὐδοκίμησεως, καὶ τῆς τῶν Ἡθῶν χρηστότητος, κρίνεται ἄξιος, εἰ μὲν αὐτῷ βουλομένῳ ἐστί, καὶ δύναμις περιέστιν, ἀκροάσασθαι καὶ τῶν ἐπιλοιπῶν τῆς φιλοσοφίας εἰδῶν ἄλλη πη, τοιαύτης τῆς φιλοσοφίας ἀπαιτούσης τοῦς ἰδίους ἑαυτῆς μύστας. Εἰ δὲ μή, οὐ μόνον κατ' οἶκον διδάσκειν, ἀλλὰ καὶ Σχολὴν κοινὴν ἀναδέξασθαι. διὸ δέδοται αὐτῷ καὶ τὸ παρὸν δικαίως, ἵν' ἔχοι, ὅποι ἂν ἀπέλθῃ, τὸ ἀξιώπιστον.

Τῷ «αωμηῷ. τῇ «αη» Ἰουνίου.

Ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀλευιγιάτην Ἑλληνικῇ Κεντρικῇ Σχολῇ.

Ὁ τῆς Σχολῆς ταύτης Σχολάρχης Ἰωάννης Χαρίδημος βεβαίωδ.

Οἱ Ἐπίτροποι τῆς Σχολῆς:

- » Δημήτριος Ἀθανασιάδης μαρτυρῶ Ἀλέξανδρος Παναγιώτου μαρτυρῶ
- » Θεόδωρος βασιλεῖον μαρτυρῶ
- » Κωνσταντῖνος γιάνκου μαρτυρῶ!

Περὶ τῆς ἐν Ἀλιστρούτῃ «Κεντρικῆς Σχολῆς» κάμνει λόγον ὁ Τρύφων Ἐθαγγελίδης ἐν τῷ γνωστῷ περὶ τῆς παιδείας ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἔργῳ του.¹ Κατ' αὐτὸν τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1825 ἡ ἔδρα τῆς Μητροπόλεως Δράμας μεταφέρθη εἰς τὴν Ἀλιστρούτην, ὅτε καὶ ἡ Σχολὴ ὠνομάσθη κεντρικὴ ἑλληνικὴ, εἰς ἣν ἐφοίτων ἐκ πάσης τῆς ἐπαρχίας Ζίχνης, ἀναπτυχθεῖσα εἰς πνευματικὴν τοῦ δουλεύοντος γένους ἐστίαν, φωτίζουσαν διὰ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τὸν σκοτεινὸν ὀρίζοντα τοῦ

¹ Τρ. Ε. Ἐθαγγελίδου, Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, (ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως μέχρι Καποδιστριαίου). Τόμ. Α'. Ἀθήναι, 1936 σ. 100 κ. ἔ.

τημέματος ἐκείνου τῆς πολυπαθοῦς Μακεδονικῆς πατρίδος, τασσομένη εἰς τὴν δευτέραν βαθμίδα μετὰ τὴν τῶν Σερρῶν. Ἐν αὐτῇ γινώσκομεν μόνον τὸ ὄνομα τοῦ ἀπὸ τοῦ 1849 - 1859 διδάξαντος Χριστοφόρου Προδρομίτου¹ καὶ τοῦ ἐκ Τριγλείας Διοδώρου Σοφ. Κάρατζη, πρώην σχολάρχου Τριγλείας, εἶτα Μουντανίων, εἶτα ἐπισκόπου Μοσχονησίων, κατόπιν Καμπανίας (1909) καὶ ἀπὸ τοῦ 1930 μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης.

Τὰς πενιχρὰς ταύτας γνώσεις περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου κέντρου τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐπὶ Τουρκοκρατίας πλουτίζουν τὰ δημοσιευόμενα ἔγγραφα τῆς οἰκογενείας Μάλαμα.³

Ὁ ἀκριβὴς χρόνος τῆς ιδρύσεως τῆς Σχολῆς τυγχάνει καὶ ἡμῖν ἄγνωστος² μὴ ὑπαρχόντων δὲ ἰσχυροτέρων τεκμηρίων, δεχόμεθα τὴν εἰκασίαν τοῦ Εὐαγγελίδου, ὅτι αὕτη ιδρύθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος λόγῳ τῆς πληθύσεως τῶν ἐν Δράμα Τούρκων³ αὕτη δὲ ἡ πληθὺς ἐπέβαλε καὶ τὴν μεταφορὰν τῆς ἔδρας τῆς Μητροπόλεως ἐν Ἀλιστράτῃ. Διὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Σχολῆς ἐν τῇ κωμοπόλει τῆς Ἀλιστράτης κατὰ τὴν περίοδον ταύτην συνηγοροῦν προσέτι αἱ δημιουργηθεῖσαι πνευματικαὶ ἀνάγκαι τῶν ἐπαρχιῶν Φυλίδος καὶ Παγγαίου μετὰ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ὑποδοῦλου ἡμῶν ἔθνους ἐν γένει κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα. Ἡ Σχολὴ αὕτη, μοναδικὴ οὕσα ἐν τῷ πολυπαθεῖ τούτῳ τμήματι τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατέστη ἐφάμιλλος τῶν ἄλλων τῶν μεγάλων κέντρων τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Κατὰ τὸ χρονικὸν δὲ διάστημα τῶν δέκα ἐτῶν μετὰ τὸ 1840 - 1850 ὑποστηρίζομεν μετὰ πεποιθήσεως ὅτι ὑπερεῖχε καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς Σχοῆς τῶν Σερρῶν, ἥτις διήρχετο σοβαρὰν κρίσιν. Τοῦτο πληροφοροῦμεθα καὶ ἐκ τοῦ Π. Πέννα,³ ὅστις ἀποδίδει τὴν προκληθεῖσαν κρίσιν εἰς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ τότε μητροπολίτου πρὸς τὸν Σερραῖον διευθυντὴν τῆς Σχολῆς Φωτιάδην. Τὸ γεγονός ὅμως τοῦτο τεκμαίρεται κυρίως ἐκ τῶν ἀνωτέρω δημοσιευομένων ἐπιστολῶν καὶ τῶν ἄλλων πληροφοριῶν τοῦ ἀρχείου Μάλαμα.

¹ Οὗτος ἐδίδαξεν ἐν Σέρραις 1850 - 2, Χάλκη 1852 - 5, Μονῇ Προδρομοῦ τοῦ Μενοικέως 1871 - 9, ἐν Ἀθῶνιν 1879 - 87, τῷ δὲ 1899 ἐκλεγείας ἡγούμενος τῆς Μονῆς Προδρομοῦ, ἐν ἧ εἶναι θεταμμένος ὁ Πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος, ἔγραψε τὸ Προσκυνητάριον τῆς Μονῆς καὶ κατάλογον τῶν χειρογράφων αὐτῆς, ἄπερ ἐξέδωτο ὁ καθηγητῆς Πέτρος Παπαγεωργίου ἐν ΒΖ 1906 καὶ ἰδιαιτέρως.

² Πρὸς τὸν κ. Μιλτ. Μάλαμα, ὅστις ἔθεσε τὰ ἔγγραφα ὑπ' ὄψιν ἡμῶν, ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας μας.

³ Π. Πέννα, Ἱστορία τῶν Σερρῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς των ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων 1383 - 1313. Ἀθήναι, 1938 σελ. 143 - 144. Ἄλλ' ἡ ἀντίθεσις τοῦ Φωτιάδη πρὸς τὸν Μητροπολίτην φαίνεται ὅτι ἦτο τοσοῦτον σοβαρὰ, ὥστε μηνῶν ἐκεῖνος μετεχειρίσθη πᾶν θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον μέσον καὶ πάντα δόλον πρὸς παντελεῖ ἐξολόθρευσιν τοῦ Φωτιάδου.... Καὶ ἀπάγεται τότε σιδηροδέσιμος ἐν σπουδῇ καὶ βαρῦτατα νοσῶν, ὁ ἀτυχὴς διδάσκαλος, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1844, εἰς τὴν Γκιουμουλτζίναν (Κομοτινήν) ἡ ὁποία εἶχεν ὀρισθῆ ὡς τόπος τῆς ἐξορίας του.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους τοῦ ἔτους 1843 ὁ ἐκ Σερρών πλούσιος ἔμπορος Γερῆκη; Μάλαμας ἔστειλε τὸν δεκατριετῆ υἱὸν αὐτοῦ Κωστάκην εἰς τὴν ἐν Ἀλιστρούτῃ Σχολῆν, ὅπως διακούσῃ τὰ ἐν αὐτῇ διδασκόμενα μαθήματα. Βραδύτερον ἕτερος σπουδαστὴς ἐκ Σερρών, ἑξάδελφος τοῦ Κωστάκη, ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἀκούσῃ «τοιαῦτα ὑψηλά μαθήματα», παρακαλεῖ δὲ τὸν Μάλαμαν, ἵνα τῷ πωλήσῃ τὰ βιβλία αὐτοῦ. Ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 2 ἐπιστολὴ ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἔλλειψιν σχολάρχου ἐν Σέρραις. Ἀλλὰ καὶ ὅτε ὁ Μάλαμος ἀπεφοίτησε τῆς σχολῆς καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, γράφων πρὸς αὐτὸν ὁ σχολάρχης του Ἰ. Χαροῖδημος ἔλεγε σὺν τοῖς ἄλλοις : «οὐχ ἦτον ἐξάστην ἐπὶ τῇ βελτιώσει τῆς Σχολῆς; τῆς πατρίδος σας, εἴθε νὰ ἀξιωθῆ καὶ (πλείστον;) πρὸς ταχύτεραν πρόοδον τῆς ὁργάνωσής πρὸς τὴν παιδείαν νεολαίας...». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταδεικνύεται ὅτι ἡ περίφημος Σχολὴ τῶν Σερρών ἔστρεψεν τὸν σχολάρχου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ τὸ ὄρολόγιον αὐτῆς πρόγραμμα δὲν ἦτο συμπληρωμένον. Ἡ Σχολὴ τῆς Ἀλιστρούτης ὅμως παρουσιάζεται πλήρης τόσον εἰς προσωπικόν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸ πρόγραμμα τῶν ἐν αὐτῇ διδασκόμενων μαθημάτων.

Ἡ φοίτησις τῶν μαθητῶν ἐν τῇ Σχολῇ παρετέιντο εἰς πέντε ἔτη. Τοῦτο συμπεραίνομεν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν τῆς φοιτήσεως τοῦ Κωστάκη Μάλαμα. Κατὰ τὸ θέρος δὲν ἐγίνοντο διακοπαὶ τῶν μαθημάτων, εἰμὴ μόνον κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα. Τὸ διάστημα τῶν διακοπῶν κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων ἦτο περίπου εἴκοσι ἡμερῶν, ἤρχιζε τὴν 20ὴν ἢ 23ὴν Δεκεμβρίου καὶ ἔληγε τὴν 8ὴν ἕως 10ὴν Ἰανουαρίου. Ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν τῶν διακοπῶν τοῦ Πάσχα δὲν ἔχομεν σαφεῖς πληροφορίας, ἀλλὰ δὲν νομίζομεν ὅτι ὑπερέβαινε τὰς δεκαπέντε ἡμέρας.

Ἡ ἡλικία τῶν προσερχομένων πρὸς φοίτησιν μαθητῶν ἦτο ἡ προεφηβική. Τοῦτο διαπιστοῦται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ μὲν Μάλαμας ἦτο δεκατριῶν ἐτῶν, οἱ δὲ συμμαθηταὶ αὐτοῦ ἦσαν τῆς αὐτῆς ἡλικίας, ὡς καταδεικνύεται ἐκ τῆς μετ' ἀλλήλων ἀνταλλαγῆς ἐπιστολῶν.

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διδασκόντων δὲν εἴμεθα ἀπολύτως πληροφορημένοι. Ἐκ τῶν ἀσθενῶν ὅμως μαρτυριῶν, ἃς γνωρίζομεν, συμπεραίνομεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνήρχετο εἰς τρεῖς, τὸν σχολάρχην καὶ δύο ἄλλους διδασκάλους.

Οἱ μαθηταὶ εὐρίσκοντο εἰς ἄμεσον πνευματικὴν ἐξάρτησιν ἀπὸ τῶν διδασκάλων των, πρὸς οὓς ὄφειλον νὰ γνωρίζωσι πάντα τὰ ἀφορῶντα εἰς αὐτοὺς καὶ διὰ τὰ τοῦ προσωπικοῦ αὐτῶν βίου. Ὁ σχολάρχης ἐρροῦθμιζε τὴν ζωὴν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καθ' ὀλοκληρίαν. Ἡ ἀναχώρησις τῶν μαθητῶν κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν ἑορτῶν ἐκ τῆς Σχολῆς διὰ τὴν μετάβασιν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν πατρίδα ἐξηγεῖται ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ σχολάρχου. Ὁ Γεράκης Μάλαμας γράφων πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωστάκην, ἐκφράζει σφοδρὰν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, ὅπως συνεχισθῆ μετ' αὐτοῦ τὰ Χριστογεννα καὶ προτρέπει

αὐτὸν οὕτω: «.... ἔχετε εἰς ἐνθύμησιν νὰ ζητήση; τὴν ἄδειαν τοῦ διδασκάλου σου, καὶ ἂν εἶναι μὲ τὴν ἄδειάν του γράψε μας νὰ ἱεξέρω διὰ νὰ σὲ φέρω τὰ Χριστοῦγεννα, νὰ ἔλθης ἐδῶ...»

Τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν τῆς Σχολῆς εἶχεν ἀξιωματοῦχος τις κληρικὸς ἢ μοναχός. Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ ἔχομεν καὶ ἄλλον ὀφφικάλιον, τὸν σακελλάριον, ὅστις εἶχε μᾶλλον διαχειριστικὸν διακόνημα. Ἐάν καὶ οὗτος ἐδίδασκεν ἐν τῇ Σχολῇ, δὲν προκύπτει ἐκ τῶν πληροφοριῶν μας.

Τὴν ἐποπτείαν τῆς Σχολῆς εἶχεν ἐπιτροπή, ἀποτελουμένη ἐκ διαφόρων προυχόντων τῆς Ἀλιστράτης, ἔχουσα ὡς πρόεδρος τὸν ἐκάστοτε μητροπολίτην. Τοῦτο καταδεικνύεται ἐκ τοῦ διασωθέντος ἀπολυτηρίου τίτλου. Ὁ κατ' ἐξοχὴν ὅμως ἑνθιμιστὴς καὶ ἰθύνων νοῦς τοῦ ὅλου ἔργου ἦτο ὁ σχολάρχης, ἐκ τῆς προσωπικότητος δὲ τούτου ἐξηρητᾶτο ἡ πρόοδος καὶ ἡ φήμη τῆς Σχολῆς.

Τὰ ἐν τῇ Σχολῇ διδασκόμενα μαθήματα ἦσαν θρησκευτικά, φιλολογικά, φιλοσοφικά καὶ μαθηματικά. Ἐδιδάσκετο δὲ καὶ ξένη εὐρωπαϊκὴ γλῶσσα, ἡ γερμανικὴ, ἥτις, ὡς ἐκ τοῦ ἀπολυτηρίου ἀποδεικνύεται, δὲν εἶχε πρωτεύουσαν θέσιν ἐν τῷ προγράμματι. Ἄλλως τε τοῦτο ἐνισχύεται ἐκ τῆς ἀπροθυμίας τοῦ Κωστάκη πρὸς τὸ μάθημα τῆς γερμανικῆς γλώσσης. Ὁ πατὴρ ὅμως τοῦ μαθητοῦ ἐνδιεφέρετο ἰδιαιτέρως διὰ τὸ μάθημα, δι' ὃ καὶ ἔγραφε «.... Κύταξε λοιπὸν Κωστάκη μου νὰ μελετᾷς τὰ μαθήματά σου καὶ μάλιστα τὰ Γερμανικά καθ' ἐκάστην...»

Οἱ ἀποφοιτῶντες τῆς Σχολῆς μαθηταὶ εἶχον τὸ δικαίωμα, ὡς πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ ἀπολυτηρίου, «οὐ μόνον κατ' οἴκους διδάσκειν, ἀλλὰ καὶ Σχολὴν κοινὴν ἀναδέξασθαι». Διωρίζοντο ὡς δημοδιδάσκαλοι εἰς τὰ δημοσυντήρητα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σχολεῖα τοῦ ὑποδούλου ἔθνους, τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τῶν ὁποίων παρουσίαζε σπάνιν. Τοσαύτη ἦτο ἡ ἔλλειψις διδασκάλων, ὥστε, ὅτε ἀπεφοίτησαν οἱ συμμαθηταὶ τοῦ Μάλαμα κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1848 μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου εἶχον ἀπορροφηθῆ ἅπαντες σχεδόν, ὡς πληροφοροεῖ ἡμᾶς ἡ ἐπιστολὴ τοῦ σχολάρχου Ἰωάννου Χαριδήμου, ἡ σταλεῖσα πρὸς τὸν Μάλαμα.

Περὶ σποτέρας πληροφορίας περὶ τῆς Κεντρικῆς Σχολῆς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀρυσθῶμεν ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀρχείου τοῦ κ. Μ. Μάλαμα. Ὁ Τρ. Εὐαγγελίδης πληροφοροεῖ ἡμᾶς ὅτι ἀπὸ τοῦ 1849-1859 διηύθυνε τὴν Σχολὴν ὁ Χριστόφορος Προδρομίτης, ὁ μετέπειτα διδάξας εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης καὶ βραδύτερον ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν Μοῆν τοῦ Προδρόμου ἐν τῷ Μενιοικίῳ ὄρει. Πολὺ βραδύτερον πληροφοροῦμεθα ὅτι διηύθυνον τὴν Σχολὴν ἱκανοὶ σχολάρχαι. Κατὰ τὸ 1904 συναντῶμεν τὸν Ἀστέριον Γούσιον,¹ συγγραφέα σχολικῶν καὶ λαογραφικῶν βιβλίων, καὶ

¹ Ἐφημερὶς «Μακεδονία», Θεσσαλονίκη 12 Μαρτίου 1904.

περὶ τὸ 1906 τὸν Χαρίλαον Παπαντωνίου.¹ Ἀλλὰ ἡ Σχολὴ φέρει τὸν τίτλον πλέον «Ἀστική Σχολή». Διευθυντὴς τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς διετέλεσεν καὶ ὁ Διόδωρος Καράτζης, ὁ μετέπειτα μητροπολίτης Σιασίου καὶ Σιατίστης. Ἐκ τῶν χρηματισάντων διδασκάλων τῆς Σχολῆς εὐρίσκεται ἐν ζωῇ ὁ ἔγκριτος ἱατρός Δράμας κ. Σκόρδας, ὅστις διετέλεσε καὶ παιδονόμος τοῦ παρὰ τῇ Σχολῇ λειτουργοῦντος οἰκοτροφείου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΙΟΜΠΛΙΑΚΗΣ

¹ Ἐφημερὶς «Μακεδονία», Θεσσαλονίκη 20 Ἰανουαρίου 1906.